

1. Въведение в Счетоводството

Разделът "Въведение в Счетоводството" има за цел да направи експресен и генерализиран обзор върху счетоводната наука и професия, така че начинаещите и незапознатите бързо да се ориентират в основите и принципите на счетоводството. Всичко тук е представено на принципно ниво и представлява опростено въведение към по-сложните счетоводни постановки и стандарти, които са разгледани в следващите раздели.

1. Счетоводство. Двустранно Счетоводство.

Счетоводството е наука, която систематично отразява (описва) стопанските операции в едно предприятие, за да може да представи по подходящ начин неговото финансово състояние към определен момент (чрез Баланса) или в развитие за определен период от време (чрез Отчета за Приходите и Разходите).

Стопанска операция е всяко едно изменение на активите (машини, продукция, стоки, суровини, вземания или налични пари) или пасивите (задължения) в едно предприятие. То може да бъде както в резултат на продажба или покупка (при което се заменят пари срещу активи или услуги) така и в резултат на вътрешни трансформации (например производството на продукция от налични суровини). Естествено възможни са и много други начини за промяна в активите и пасивите на едно предприятие.

Няма стопанска операция или търговска сделка, която счетоводството да не може да опише и да представи във финансовите отчети на едно предприятие. Така че ако някой счетоводител каже, че една търговска сделка или стопанска операция не може да бъде направена, защото не може да бъде осчетоводена, това е лъжа – всичко, което се случва в едно предприятие (колкото и абсурдно да е то), свързано най-общо с неговите активи и пасиви, може да бъде осчетоводено, съгласно приложимите счетоводни стандарти.

Счетоводството, по принцип, е една много лесна наука (професия), в която необятната сложност идва от прилагането на множество счетоводни стандарти с цел финансовите отчети на предприятията да са съставени и представени при едни и същи критерии, така че ако две различни предприятия са извършили напълно еднакви стопански операции, най-накрая да имат и еднакви финансови отчети, които вярно и честно да представят тяхното финансово състояние. Всъщност основната цел на счетоводните стандарти е да въведат система от принципи и правила, така че финансовите отчети да представят вярно и честно финансовото състояние на предприятията, което означава че активите (машини, стоки, суровини и т.н.) не трябва да бъдат надценени, а пасивите (задълженията) не трябва да бъдат подценени. Допълнителна сложност в счетоводната отчетност внасят и данъчните норми, тъй като всички видове данъци също се отразяват в счетоводството.

В стопанския живот, независимо на битово или индустриално ниво, всяко движение на ресурси води до две еднакви по стойност, но с противоположен характер изменения в поне два обекта. Например, ако имаме 10 лева (обект пари) и за всички тях купим стоката X (обект стоки), става така, че се разделяме с нашите 10 лева и се сдобиваме със стоката X, чиято стойност също е 10 лева. Тоест намалява се обекта пари с 10 лева и със същата стойност се увеличава обекта стоки. На лице е равенство от 10 лева пари заменени срещу стоката X на стойност 10 лева.

Ако след това продадем закупената стока X за 12 лева, тогава се разделяме със стоката X (намаляваме обект стоки) придобита на стойност 10 лева, срещу 12 лева във вид на пари (увеличаваме обект пари), от което реализираме 2 лева печалба (увеличаваме обект финансов резултат). Отново имаме равенство – 12 лева приход срещу стоката X, която ни е струвала 10 лева, плюс печалба от 2 лева.

Ако обаче продадем закупената стока X за 8 лева, тогава се разделяме със стоката X (намаляваме обект стоки) придобита на стойност 10 лева, срещу 8 лева във вид на пари (увеличаваме обект пари), от което реализираме 2 лева загуба (намаляваме обект финансов резултат). Отново имаме равенство – 8 лева приход срещу стоката X, която ни е струвала 10 лева, минус загуба от 2 лева.

Именно заради тези равни по стойност двустранни изменения в различни обекти, при всяко движение на ресурси, е възникнало и се е развило двустранното счетоводство, чрез което по най-добър начин могат да се проследят всички изменения в активите и пасивите на едно предприятие.

Двустранното счетоводство е метод, чрез който всяка една стопанска операция се описва с неизбежните двустранни и равни по стойност изменения, до които води в поне два обекта. За улеснение, при осчетоводяването на стопанските операции се използват счетоводни сметки, които представят изменението и състоянието на отделните финансови или ресурсни обекти (активи или пасиви) в едно предприятие, като например капитал, дълготрайни активи, парични средства, вземания от клиенти, задължения към доставчици, приходи от продажби, разходи за материали и т.н. Счетоводните сметки също имат двустранен характер или казано по друг начин имат две страни, които се наричат дебит и кредит на сметката, по които се отчитат (натрупват) увеличенията и намаленията в представяния от сметката обект, а разликата между увеличението и намалението се нарича салдо на сметката. Тъй като счетоводните сметки най-често представят активите и пасивите в едно предприятие те се делят преди всичко на активни и пасивни.

Най-общо казано, пасивните сметки представят задълженията на предприятието, каквито са капитала (защото същността на капитала е заем от инвеститор, който очаква да си го възвърне с печалба), кредитите от банки и задъл-

женията към доставчици, а активните сметки представят активите на предприятието, каквито са сградите, машините, стоките, парите в касата и банковата сметка. Може също така да се обобщи, че сметките, представлящи източниците на ресурси (в т.ч. на парични средства) за придобиване на запаси и активи са пасивни, а сметките представлящи акта (начина) на придобиване на запаси и активи са активни. Това е логичното обяснение защо сметките отразяващи приходите са пасивни, а сметките отразяващи разходите са активни.

Увеличението на стойността на активните сметки (тоест на активите) се отчита по дебита на сметката, намалението се отчита съответно по кредита на сметката, а тяхното крайно салдо (началното салдо плюс увеличението минус намаленията) обичайно е дебитно или нула. Например сметка "Парични средства" (обект пари) е типична активна сметка, която показва увеличението и намаленията на паричните средства в едно предприятие за определен период от време и паричната сума, с която предприятието разполага, във всеки един момент. Постъпленията (увеличенията) на паричните средства в предприятието се отчитат по дебита на сметката, а плащанията (намаленията) на парични средства от предприятието се отчитат по кредита на сметката. Тъй като не можем да платим (похарчим) повече пари отколкото имаме, тоест намаленията не могат да бъдат повече от увеличението, затова обичайното крайно салдо на сметка "Парични средства" е дебитно (тоест има остатък от пари) или в най-лошият случай е нула (тоест похарчени са всичките пари).

Увеличението на стойността на пасивните сметки (тоест на пасивите/задълженията) се отчита по кредита на сметката, намалението се отчита съответно по дебита на сметката, а тяхното крайно салдо (увеличението минус намаленията) обичайно е кредитно или нула. Например сметка "Банкови кредити" (обект задължения към банки) е типична пасивна сметка, която показва увеличението и намаленията на ползваните банкови кредити в едно предприятие за определен период от време и размера на ползвания банков кредит, във всеки един момент. Получаването (увеличението) на кредитни средства в предприятието се отчита по кредита на сметката, а връщането (намалението) на кредитни средства от предприятието се отчита по дебита на сметката. Тъй като не можем да върнем повече пари отколкото дължим, тоест намаленията не могат да бъдат повече от увеличението, затова обичайното крайно салдо на сметка "Банкови кредити" е кредитно (тоест има остатък за връщане) или в най-добрия случай е нула (тоест върнат е целият кредит).

Счетоводните сметки, при описване на стопанските операции, са в непрекъснато взаимодействие по между си и както вече казахме натрупванията по дебита или кредита в едната сметка (обект), предизвикват същите по размер, но противоположни натрупвания по кредита или дебита на другата сметка (обект). Това може веднага да се илюстрира с 10-те лева похарчени за покупката на стоката X. В този случай си взаимодействат сметката "Парични средства", която е активна, защото показва парите, с които разполагаме и сметката "Стоки на склад", която също е активна, защото показва стоките, с които разполагаме. При покупката на стоката X за 10 лева, тъй като увеличаваме нашите запаси от стоки, дебитиране сметката "Стоки на склад" с 10 лева, а тъй като намаляваме нашите запаси от пари, кредитиране сметката "Парични средства" с 10 лева. В крайна сметка, както казахме и по-горе, ние отново имаме активи за 10 лева, но те вече не са във вид на пари, а във вид на стоката X. Важното правило, което трябва да бъде изведено е, че при всяко взаимодействие на счетоводни сметки, независимо от техния вид (активни или пасивни), е налице дебит по едната от сметките и абсолютно равен по стойност кредит по другата сметка. Взаимодействието между сметките, при описването на стопанска операция, се нарича счетоводна статия, която винаги е балансирана – с равни суми по дебита и кредита на взаимодействащите (кореспондиращите) си сметки. Ако сумите по дебита и кредита в счетоводната статия не са равни, значи е допусната недопустима грешка.

Много често, при описване на стопанска операция, си взаимодействат повече от две счетоводни сметки, което се нарича сложна счетоводна статия, но тук също има едно принципно правило – ако се дебитират няколко счетоводни сметки, то може да бъде кредитирана само една счетоводна сметка и аналогично, ако се кредитират няколко счетоводни сметки, то може да бъде дебитирана само една счетоводна сметка. Това веднага може да се илюстрира с продължението на примера за закупената за 10 лева стока X, която след това се продава – един път на печалба за 12 лева и втори път на загуба за 8 лева.

В първия случай, при продажбата на печалба за 12 лева, имаме следното взаимодействие между счетоводните сметки: тъй като увеличаваме нашите запаси от пари, дебитиране активната сметка "Парични средства" с 12 лева, а тъй като намаляваме нашите запаси от стоки, кредитиране активната сметка "Стоки на склад" с 10 лева, колкото е тяхната покупна стойност и за да има равенство между натрупаните дебити и натрупаните кредити, кредитиране сметката "Финансов резултат от дейността" със сумата от 2 лева. Ето как би изглеждал записът:

Дебит активна сметка "Парични средства" с 12 лева
Кредит активна сметка "Стоки на склад" с 10 лева
Кредит сметка "Финансов резултат" с 2 лева (реализирана печалба)

Във втория случай, при продажбата на загуба за 8 лева, имаме следното взаимодействие между счетоводните сметки: тъй като увеличаваме нашите запаси от пари, дебитиране активната сметка "Парични средства" с 8 лева, а тъй като намаляваме нашите запаси от стоки, кредитиране активната сметка "Стоки на склад" с 10 лева, колкото е тяхната покупна стойност и за да има равенство между натрупаните дебити и натрупаните кредити, дебитиране сметка "Финансов резултат от дейността" със сумата от 2 лева.

Дебит активна сметка "Парични средства" с 8 лева
Дебит сметка "Финансов резултат" с 2 лева (реализирана загуба)
Кредит активна сметка "Стоки на склад" с 10 лева

Тук е мястото веднага да се каже, че освен активни и пасивни сметки, чието обичайно крайно салдо е съответно дебитно или кредитно, има и активно-пасивни сметки, чието крайно салдо може да бъде както дебитно, така и кредитно. Типичен пример за активно-пасивна сметка е сметка "Финансов резултат от дейността" или по-известна в практиката като сметка "Печалби и загуби от текущата дейност". Както можем да заключим от примера с продажбата на стоката X, съответно на печалба и загуба, когато крайното салдо по сметка "Печалби и загуби от текущата дейност" е дебитно, това означава, че сме реализирали загуба от дейността (в случая сделката), а ако крайното салдо е кредитно, това означава, че сме реализирали печалба от дейността. В двустранното счетоводство това не е единствената активно-пасивна сметка, такива са и разчетните сметки за данъци, подотчетни или трети лица, с които ще се запознаем по-нататък в материалите.

Освен активните, пасивните и активно-пасивните счетоводни сметки, двустранното счетоводство използва и още един вид сметки – корекционните. Типичен пример за корекционни сметки са сметките за натрупани амортизации на дълготрайни активи, чрез които се намалява стойността на дълготрайните активи във фактора време. Обичайно корекционните сметки (сметките за натрупани амортизации) натрупват кредитни обороти и имат кредитни салда, с които салда в края на отчетния период се коригира (намалява) стойността на амортизираните активи. Корекционните сметки за амортизации натрупват дебитни обороти в случаите на отписване на напълно амортизиран, бракуван или продаден от предприятието актив. С корекционните сметки за натрупани амортизации ще се запознаем подробно по-нататък в материалите.

До тук стопанските операции са описани по един много елементарен начин, за да може по-лесно да се разбере принципа на двустранното счетоводство. Иначе, в реалното практическо счетоводство описаните по-горе стопански операции, с покупката и продажбата на стоката X, биха били описани малко по-сложно, за да могат по-задълбочено да се проследят и анализират приходите, разходите, финансовият резултат и по-сложните взаимоотношения с доставчиците и клиентите, нещо, което ще разгледаме малко по-нататък в конкретен практически пример.

Нека се върнем малко назад и базирайки се на казаното до тук, да дадем още едно логично обяснение, защо счетоводните сметки за приходи са пасивни, а сметките за разходи са активни. Сметките за приходи обичайно кореспондират с активни сметки. Например получените пари от продажба на стока генерално влизат в касата на предприятието. Сметката "Парични средства" вече знаем, че е активна и увеличенията на парите се отразяват по нейния дебит, тогава за да имаме реципрочност и баланс (в счетоводната статия), със същата сума трябва да кредитираме насрещната сметка, която в случая е "Приходи от продажби", а както вече казахме увеличения по кредита на сметка имаме само тогава, когато тя е пасивна. Ето още един лесен начин за запомняне и обяснение защо приходните сметки са пасивни.

Аналогично е обяснението защо сметките за разходи са активни. Сметките за разходи, също така, обичайно кореспондират с активни сметки. Например платените пари за наем на офис генерално излизат от касата на предприятието. Сметката "Парични средства" вече знаем, че е активна и намаленията на парите се отразяват по нейния кредит, тогава за да имаме реципрочност и баланс (в счетоводната статия), със същата сума трябва да дебитируем насрещната сметка, която в случая е "Разходи за наеми", а както вече казахме увеличения по дебита на сметка имаме само тогава, когато тя е активна. Това е другият лесен начин за запомняне и обяснение защо разходните сметки са активни.

Тук е мястото да се каже, че крайните салда по сметките за приходи и разходи се отнасят (приключват) в сметка "Печалби и загуби от текущата дейност", за да може да се формира финансовият резултат – печалба или загуба. Или по друг начин казано, сметките за приходи и разходи в края на периода (финансовата година) винаги остават с нулеви салда, защото остатъците по тях са отнесени (приключени) в сметка "Печалби и загуби от текущата дейност".

Както вече казахме по-горе, увеличенията и намаленията по дебита и кредита на счетоводна сметка за определен период от време се наричат обороти по сметката, а разликата между тях салдо на сметката. Оборотите по сметките се използват за представяне на измененията в обектите на предприятията за определен период от време, което се извършва чрез Отчета за Приходите и Разходите, а салдата на сметките се използват за представяне на състоянието на обектите в предприятията към определен момент, което се извършва чрез Баланса.

Тъй като винаги е налице балансирано равенство при всяка счетоводна статия, която описва стопанска операция, затова сумата от всички дебитни обороти по счетоводните сметки в едно предприятие е равна на сумата на всички кредитни обороти по счетоводните сметки. От това следва, че и сумата на всички крайни дебитни салда по счетоводните сметки в едно предприятие са равни на сумата на всички крайни кредитни салда по счетоводните сметки. От тези две равенства пък следват равенствата между сумата на всички приходи и всички разходи в Отчета за Приходите и Разходите и сумата на всички активи и всички пасиви в Баланса на предприятието.

2. Счетоводни Сметки. Сметкоплан.

Счетоводните сметки, както вече казахме, представят измененията и състоянията на различни обекти в едно предприятие и биват активни, пасивни, активно-пасивни и корекционни.

Освен това, според аналитичните нужди на предприятието, счетоводните сметки могат да бъдат със синтетично отчитане или с аналитично отчитане. Например приходите от продажби на стоки могат да се отчитат общо (синтетично), но могат да се отчитат и аналитично по видове стоки или групи стоки.

Когато говорим за отчитане на стоки, за всяко предприятие е важно да отчита не само тяхната стойност, но и тяхното количество, затова много счетоводни сметки са и количествени, освен стойностни. Това са преди всичко счетоводните сметки, които отчитат стоки, суровини, материали и валута. Най-общо, отчитането по количествена сметка, например "Стоки на склад", става в следната логика:

На 01.12 са закупени 10 чифта обувки на цена от 50 лева за чифт. Тоест сметката отчита наличност от 10 чифта обувки на обща стойност 500 лева;

На 05.12 са закупени още 10 чифта обувки на цена от 60 лева за чифт, в резултат, на което средната единична цена на притежаваните от нас обувки е $((10ч. \times 50лв.) + (10ч. \times 60лв.)) : 20бр. = 55лв.$ за чифт. Тоест сметката вече ще отчита, че притежаваме 20 чифта обувки на обща стойност 1 100 лв.

На 10.12 продаваме 10 чифта обувки на цена от 60 лева за чифт, в резултат, на което изписваме на разход 10 чифта обувки по средна единична цена от 55 лева, като реализираме печалба в размер на 50 лева = $(10ч. \times 60лв. продажба) - (10ч. \times 55лв. стойност на продадените стоки)$, а на склад остават още 10 чифта обувки на обща стойност 550 лева или по 55 лева средна единична цена за чифт обувки.

На 15.12 са закупени още 10 чифта обувки на цена от 65 лева за чифт, в резултат, на което средната единична цена на притежаваните от нас обувки е вече $((10ч. \times 55лв.) + (10ч. \times 65лв.)) : 20бр. = 60лв.$ за чифт. Тоест сметката вече ще отчита, че притежаваме 20 чифта обувки на обща стойност 1 200 лв.

На 20.12 продаваме останалите 20 чифта обувки на цена от 65 лева за чифт, в резултат, на което изписваме на разход 20 чифта обувки по средна единична цена от 60 лева и реализираме печалба в размер на 100 лева = $(20ч. \times 65лв. продажба) - (20ч. \times 60лв. стойност на продадените стоки)$ и на склад остават 0 чифта обувки и 0 лева стойност.

Когато говорим за проследяване и анализ на разчетите (вземанията и задълженията) с клиенти и доставчици не е достатъчно да следим само аналитично вземанията и задълженията по отделни клиенти и доставчици, но е много важно, също така, да се следят вземанията и задълженията по всяка отделна сделка или доставка, която обикновено се документира с фактура. Така че този тип счетоводни сметки имат и партидно отчитане (отчитане на вземанията и задълженията по всяка фактура) към аналитичността на всеки клиент или доставчик. Например:

Синтетична сметка "Задължения към доставчици" (сума от задълженията към всички доставчици = 1 000лв.)

Аналитична подсметка 1 – "Задължения към БЕТА ООД" (сума от задълженията по всички фактури 300 лв.)

Партида 1 – "Задължения по Фактура №100 от 01.12.2000" (100лв.)

Партида 2 – "Задължения по Фактура №110 от 05.12.2000" (200лв.)

Аналитична подсметка 2 – Задължения към "ГАМА ООД" (сума от задълженията по всички фактури 700 лв.)

Партида 1 – "Задължения по Фактура №200 от 10.12.2000" (300лв.)

Партида 2 – "Задължения по Фактура №210 от 15.12.2000" (400лв.)

За да има системен подход в отчетността на едно предприятие се съставя сметкоплан, който представлява системата от счетоводни сметки, които предприятието ще използва за своята отчетност.

Обикновено счетоводните сметки в сметкоплана са групирани в раздели и групи, като разделите са с едно-разрядни номера, групите са с дву-разрядни номера, като първата цифра от номера е цифрата на раздела (към който групата принадлежи), а сметките са с три и повече разрядни номера, като първите две цифри от номера са цифрите на групата (към която сметката принадлежи). Например:

1. Сметки за капитали; (раздел)

10. Капитал; (група)

11. Капиталови резерви; (група)

12. Финансови резултати; (група)

121. Непокрита загуба от минали години (сметка)

122. Неразпределена печалба от минали години (сметка)

123. Печалби и загуби от текущата година (сметка)

2. Сметки за дълготрайни активи; (раздел)

3. Сметки за стоково-материални запаси; (раздел)

4. Сметки за разчети; (раздел)

5. Сметки за финансови средства; (раздел)

6. Сметки за разходи; (раздел)

7. Сметки за приходи; (раздел)

9. Сметки за условни пасиви и активи. (раздел)

3. Основни Понятия

Дълготраен Актив – материално или нематериално средство за производство или за дейността, чиято стойност е над прага на същественост и чиито полезен срок на ползване е над една година;

Инвентар – материално или нематериално средство за производство или за дейността, чиято стойност е под прага на същественост и чиито полезен срок на ползване е над една година;

Стоки – материален запас, който се закупува с цел препродажба;

Суровини – материални запаси, които се закупуват или добиват с цел да се вложат в производство на междинен или краен продукт;

Материали – материални запаси, които се закупуват с цел да се използват за дейността на организацията, без да се влагат в производството на междинен или краен продукт;

Услуги – всички доставки, които нямат веществен израз, в т.ч. доставките на вода, ел. енергия, комуникационни услуги.

Справедлива стойност е стойността, за която един актив може да бъде заменен или един пасив може да бъде погасен при пряка сделка между информирани и желаещи осъществяване на сделката купувач и продавач. Тя е продажна цена, борсова цена или пазарна цена.

Себестойност е стойността (оценката) на произведените (създадените) в предприятието активи, в която не се включват административните разходи, разходите за продажби, финансовите и извънредните разходи.

Отчетен период е календарната година от 1 Януари до 31 Декември.

Собствен капитал на едно предприятие е остатъчният дял в активите на предприятието след приспадане на всички негови пасиви. Може да се каже още, че **собствен капитал** е сумата от вношения от съдружниците капитал в предприятието, формираните резерви, натрупаната печалба, която е останала неразпределена и натрупаната загуба, която е останала непокрита. Собственият капитал може да бъде и отрицателна величина, ако натрупаната и непокрита загуба е по-голяма от сумата на вношения от съдружниците капитал, формираните резерви и натрупаната, но неразпределена, печалба.

Приход е нарастването на икономическите изгоди през отчетния период под формата на входящи потоци (от активи – в т.ч. и пари) или увеличение на активи или намаление на пасиви, което води до увеличение на собствения капитал, различно от увеличенията, свързани с вноските на акционерите. (Това е еквивалентна дефиниция с тази за печалба.) Или казано по-елементарно, **приход** е всичко това, което може да доведе до формиране на печалба и/или резерви, които увеличават собствения капитал на предприятието, без допълнителни вноски от акционерите. Приходите могат да бъдат от продажби, лихви, дивиденди, неустойки, преоценки и т.н. В националните и международните счетоводни стандарти има стандарт, посветен на признаването на приходите.

Разход е намаляването на икономическите изгоди през отчетния период под формата на изтичане или намаляване на активи или понасяне на пасиви, което води до намаляване на собствения капитал, различно от намаленията, свързани с плащания към акционерите под формата на дивидент или намаляване на капитал с цел плащания към акционерите. (Това е еквивалентна дефиниция с тази за загуба.) Разходите на предприятието изразяват стойността на ресурсите и услугите, които то използва за производството на един продукт или една услуга. Следователно, може да се изрази мнение, че разходите са основополагащ фактор, определящ цената на продукт или услуга и степента на рационално използване на вътрешния потенциал на едно предприятие. От друга страна разходите оказват непосредствено влияние върху крайния резултат (печалба или загуба) от дейността на всяко предприятие или сектор. Разходите на практика представляват стойността на консумираните блага. Те са основни елементи при изготвяне на калкулациите, а оттам оказват и влияние за определяне на цените на стоки, услуги, продажби и т.н. Голяма част от националните и международните счетоводни стандарти са посветени на признаването на разходите.

Финансови отчети. Финансовите отчети са: **Баланс**, който представя състоянието на активите и пасивите на предприятието към определен момент; **Отчет за Приходите и Разходите**, който представя размера на приходите и разходите за определен период от време и формираната печалба или загуба; **Отчет за Собствения Капитал**, който представя измененията в собствения капитал на предприятието за определен период от време; **Отчет за Паричните Потоци**, който представя паричните постъпления и плащания за определен период от време, началното и крайното салдо на паричните средства за този период от време.

Оборотна Ведомост. Оборотната Ведомост представя в обобщен вид началните салда, оборотите и крайните салда на използваните от предприятието счетоводни сметки за определен период от време. С данните от Оборотната Ведомост се съставят финансовите отчети – Баланс, Отчет за Приходите и Разходите, Отчет за Паричните Потоци (по косвения метод) и Отчет за Собствения Капитал. За повече информация – виж раздел ”Счетоводни Справки”.

Главна Книга. Главната Книга представя в обобщен вид началните и крайните салда, и сумарните дебитни и кредитни обороти за всяка счетоводна сметка в кореспонденция със всички други счетоводни сметки (и оборотите със всяка от тях по отделно), с които през избрания период са участвали в счетоводни статии. С данните от Главната Книга се изготвя Отчета за Паричните Потоци по прекия метод. За повече информация – виж раздел ”Счетоводни Справки”.

4. Счетоводни Принципи

Действащо предприятие

Приема се, че едно предприятие е действащо, ако:

- може обосновано да се предположи, че то ще остане такова в следващия отчетен период (следващата календарна година), тоест няма реална заплаха то да изпадне в неплатежоспособност или несъстоятелност;
- предприятието няма нито намерение, нито необходимост да ликвидира или значително да намали обема на своята дейност.

В противен случай при изготвянето на финансовите отчети следва да се приложи ликвидационна или друга подобна счетоводна база.

Текущо начисляване

Това означава, че приходите и разходите, произтичащи от сделки и събития, се начисляват към момента на тяхното възникване, независимо от момента на получаването или плащането на паричните средства или техните еквиваленти и се включват във финансовите отчети за периода, за който се отнасят.

Например: Ако сме продали на клиент стока през текущия месец (година), но клиента фактически ни заплати стоката през следващия месец (година), то прихода от продажба ще бъде признат в текущия месец (година), а не през следващия месец (година), когато са получени парите.

Съпоставимост между приходите и разходите

Това означава, че разходите, извършени във връзка с определена сделка или дейност, се отразяват във финансовия резултат за периода, през който предприятието черпи изгода (получава приходи) от тях, а приходите се отразяват за периода, през който са отчетени разходите за тяхното получаване. Само при спазването на този принцип може да се получи коректен финансов резултат за всеки отчетен период, без той да бъде изкривен за сметка на друг отчетен период.

Например: Ако сме закупили стока за 100 лева през текущия месец (година) и сме я продали за 120 лева през следващия месец (година), разхода от 100 лева за придобиване на стоката ще бъде признат в месеца (годината) на прихода от продажбата на стоката. Така няма да се изкривят резултатите от двата периода – тоест в първия да има по-висока загуба, защото има разходи срещу които няма приходи, а в следващия период да има по-висока печалба, защото има приходи срещу които няма разходи.

Предимство на съдържанието пред формата

Това означава, че сделките и събитията се отразяват счетоводно, съобразно тяхното икономическо съдържание, същност и финансова реалност, а не формално според правната им форма.

Например: Ако един договор е дефиниран в заглавието си като договор за покупко-продажба, но от съдържанието му става ясно че той на практика е договор за наем – той ще бъде приет като договор за наем, а не като договор за покупко-продажба, както е дефиниран в заглавието си.

Вярно и честно представяне

Този принцип изисква обективно представяне на стопанските операции (в т.ч. сделки), активите и пасивите в счетоводните отчети на предприятията.

Счетоводителите следва винаги да спазват този принцип и да не се поддават на натиск на ръководството или трети страни за манипулиране на счетоводните отчети с цел да се покаже по-добро или по-лошо финансово състояние или несправедлива (изкривена) стойност на активите и пасивите. Ролята на независимия финансов одит е именно да събере необходимите доказателства и да потвърди, че счетоводните отчети са съставени вярно и честно.

Същественост

Принципът за Същественост в счетоводната отчетност означава прагматично да се отчита, обобщава и/или детайлизира всяка стопанска операция, счетоводен обект или финансов отчет.

Типичен пример е определяне на стойностен праг на същественост за отчитане на един дълготраен актив като такъв при неговото придобиване, а всички други активи, макар и да отговарят на критериите за дълготраен актив да се отчитат като текущ разход при тяхното придобиване, ако тяхната стойност е под определена цена – например 500 лева.

Изхождайки именно от принципа за Същественост, се съставя и конструира сметкоплана и степента на аналитичност на всяка сметка в него. Безсмислено е да има сложно, детайлно и трудоемко отчитане за обекти, които представляват несъществена част от стопанския оборот и спокойно биха могли да бъдат отнесени в графата ”други приходи”, например. Съществеността в счетоводната отчетност и финансовите отчети е нещо, което се преценява от спецификата на дейността и нуждите от финансова информация за доброто управление на конкретното предприятие.

Или казано и по друг начин – съществена е всяка операция, която съществено променя финансовите отчети, на база на която ползвателите на тези финансови отчети биха взели грешни решения или биха си направили грешни изводи за състоянието на предприятието.

Предпазливост

Предпазливостта изисква оценяване и отчитане на предполагаемите рискове и очакваните евентуални загуби при счетоводното третиране на стопанските операции с цел получаване на действителен (верен и честен) финансов резултат. Принципа за предпазливостта може да бъде разгледан и като принцип за професионален консерватизъм или песимизъм, чрез който всички стопански операции и факти да бъдат преценявани и отразявани консервативно и с доза пе-

симизъм, така че да се избегне риска от представяне на една несигурност по неподходящ начин в счетоводните отчети, което да доведе не само до изкривяване на финансовия резултат или собствения капитал на едно предприятие, но да доведе до вземане на неправилни управленски решения, които могат сериозно да навредят на предприятието, дори да го доведат до фалит.

Независимост на отделните отчетни периоди и стойностна връзка между начален и краен баланс

Този принцип изисква всеки отчетен период да се третира счетоводно сам за себе си независимо от обективната му връзка с предходния и със следващия отчетен период, като данните на финансовия отчет в началото на текущия отчетен период трябва да съвпадат с данните в края на предходния отчетен период.

Документалната обосновааност

Това означава предприятията да осъществяват счетоводството на основата на стопанските операции и факти, като спазват изискванията за съставянето на документите съгласно действащото законодателство.

Всяка стопанска операция трябва да бъде обезпечена документално, като доказателство, че тя е извършена и условията, при които е извършена.

В счетоводството, устни доказателства не се приемат, всичко трябва да е надлежно документирано.

Например: плащане се доказва с разписка или банково извлечение; доставка се доказва с фактура и приемо-предавателен протокол (където е необходимо) и т.н.

Запазване на счетоводната политика

Този принцип изисква, по възможност, счетоводната политика от предходния отчетен период да се запази и в следващия отчетен период, с цел постигане на съпоставимост на счетоводните данни и показатели през различните отчетни периоди.

Това е важно, за да може да се направи коректна съпоставка между приходи и разходи, активи и пасиви, печалби и загуби в различни отчетни периоди за нуждите на управлението. Ако през различните отчетни периоди са използвани различни счетоводни политики за амортизация, за оценка на активи и пасиви, за признаване на приходи и разходи и т.н, подобен съпоставителен паралел няма да е коректен и ще затрудни прогнозирането и управлението на предприятието.

5. Пример за Осчетоводяване

Нека разгледаме един елементарен, но показателен пример от стопански операции в едно предприятие, които ще осчетоводим, използвайки метода на двустранното счетоводство и накрая ще съставим финансовите отчети – Баланс, Отчет за Приходите и Разходите, Отчет за Собствения Капитал и Отчет за Паричните Потоци, като измененията в първите два ще разглеждаме след всяка стопанска операция, за да бъде по-разбираем и самият пример и предмета на счетоводството.

СТОПАНСКА ОПЕРАЦИЯ 1 (на 15 Ноември)

Иван Иванов учредява предприятието АЛФА ЕООД с 20 000 лева капитал, който е регистриран в търговския регистър, а Иван Иванов, който е и управител, го е внесъл в касата на предприятието.

начин на осчетоводяване:

В резултат на тази операция, възниква предприятие с 20 000 лева капитал, който се намира в неговата каса. За да се осчетоводи операцията, трябва да се използва пасивната счетоводна сметка "Капитал", в която да се отчете задължението към учредителя Иван Иванов и активната счетоводна сметка "Пари на каса", в която да се отчете актива на предприятието в лицето на наличните 20 000 лева.

счетоводна статия:

Дебит активната сметка "Пари на каса" с 20 000 лева
(сумата в касата се увеличава с 20 000 лева)

Кредит пасивната сметка "Капитал" с 20 000 лева
(сумата на капитала на предприятието се увеличава с 20 000 лева)

финансови отчети:

БАЛАНС			
Активи		Пасиви	
1. Пари на каса	20 000	1. Капитал	20 000
общо	20 000	общо	20 000

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ			
Разходи		Приходи	
1. Разходи	0	1. Приходи	0
общо	0	общо	0

СТОПАНСКА ОПЕРАЦИЯ 2 (на 01 Декември)

АЛФА ЕООД изтегля банков кредит в размер на 20 000 лева, който управителя веднага внася в касата на предприятието.

начин на осчетоводяване:

В резултат на тази операция, възниква задължение за предприятието в размер 20 000 лева, а касата увеличава своята наличност със същата сума. За да се осчетоводи операцията, трябва да се използва пасивната счетоводна сметка "Банков заем", в която да се отчете задължението към банката и активната счетоводна сметка "Пари на каса", в която да се отчете увеличаване на паричната наличност с 20 000 лева.

счетоводна статия:

Дебит активната сметка "Пари на каса" с 20 000 лева
(сумата в касата се увеличава с още 20 000 лева и заедно с парите от капитала става 40 000 лева)

Кредит пасивната сметка "Банков заем" с 20 000 лева
(задължението към банката се увеличава с 20 000 лева)

финансови отчети:

БАЛАНС			
Активи		Пасиви	
1. Пари на каса	40 000	1. Капитал	20 000
		2. Банков заем	20 000
общо	40 000	общо	40 000

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ			
Разходи		Приходи	
1. Разходи	0	1. Приходи	0
общо	0	общо	0

СТОПАНСКА ОПЕРАЦИЯ 3 (на 01 Декември)

АЛФА ЕООД купува от БЕТА ООД машини за кроене и шиене за 12 000 лева, за които доставчика е издал Фактура №100, а управителя на АЛФА ЕООД плаща цялата сума на доставчика веднага при получаването на машините в брой. Машините ще бъдат използвани в продължение на 5 години (или 60 месеца), което означава, че за всеки месец работа машините ще намалява стойността си с 200 лева.

начин на осчетоводяване:

В резултат на тази операция, предприятието придобива машини за своето производство на стойност 12 000 лева, за сметка на намаляване на касовата наличност със същата сума. За да се следят оборотите и разчетите със всички доставчици и клиенти, при осчетоводяването на тази операция се използва една междинна счетоводна сметка "Задължения към доставчици". За тази стопанска операция се съставят две счетоводни статии. Първата показва заприходяването на машините и възникването на задължението за плащане към доставчика БЕТА ООД по Фактура №100, а втората показва закриването на задължението към доставчика по Фактура №100 за сметка на парите взети от касата на предприятието. Тук е мястото да се подчертае, че закупуването на машини не е директен разход за предприятието, защото тяхната стойност ще се пренася във времето (следващите 5 години) в себестойността на произведената продукция, чрез текущите разходи за амортизация, които ще бъдат в размер на 200 лева месечно (12 000 лева разделени на 60 месеца ползване).

счетоводна статия 1:

Дебит активна сметка "Машини" с 12 000 лева

(активите на предприятието, под формата на машини, се увеличават с 12 000 лева)

Кредит пасивна сметка "Задължение към доставчици" с 12 000 лева

(възниква задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика БЕТА ООД и по партидата на Фактура №100)

счетоводна статия 2:

Дебит пасивна сметка "Задължение към доставчици" с 12 000 лева

(закрива се изцяло задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика БЕТА ООД и по партидата на Фактура №100)

Кредит активна сметка "Пари на каса" с 12 000 лева

(сумата в касата намалява с 12 000 лева)

финансови отчети:

БАЛАНС			
Активи		Пасиви	
1. Пари на каса	28 000	1. Капитал	20 000
2. Машини	12 000	2. Банков заем	20 000
общо	40 000	общо	40 000

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ			
Разходи		Приходи	
1. Разходи	0	1. Приходи	0
общо	0	общо	0

СТОПАНСКА ОПЕРАЦИЯ 4 (на 01 Декември)

АЛФА ЕООД купува от ГАМА ООД 50 броя костюми по 200 лева всеки, общо за 10 000 лева, за които доставчика е издал Фактура №200, а управителя на АЛФА ЕООД плаща половината сума на доставчика веднага при получаването на костюмите в брой, а останалата половина се споразумява да заплати до 45 дни.

начин на осчетоводяване:

В резултат на тази операция, предприятието придобива стоки за своята търговия на стойност 10 000 лева, за сметка на намаляване на касовата наличност с 5 000 лева и възникване на задължение към доставчик в размер на още 5 000 лева. Отново, за да се следят оборотите и разчетите със всички доставчици и клиенти, при осчетоводяването на тази операция се използва междинната счетоводна сметка "Задължения към доставчици". За тази стопанска операция също се съставят две счетоводни статии. Първата показва заприходяването на стоките и възникването на задължението за плащане към доставчика ГАМА ООД по Фактура №200, а втората показва закриването на част от задължението към доставчика по Фактура №200 за сметка на парите взети от касата на предприятието. Тук пак трябва да се подчертае, че закупуването на стоки не е директен разход за предприятието, а съгласно принципа за съпоставимост на приходите и разходите, те ще бъдат признавани на разход, когато се получават приходите от тяхната продажба. Ако, например обаче, бяхме закупили канцеларски материали за текущите нужди на офиса на предприятието, тогава те щяха да бъдат признати като директен разход.

счетоводна статия 1:

Дебит активна сметка "Стоки на склад" с 10 000 лева

(стоквата наличност в предприятието се увеличава с 10 000 лева)

Кредит пасивна сметка "Задължения към доставчици" с 10 000 лева

(възниква задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика ГАМА ООД и по партидата на Фактура №200)

счетоводна статия 2:

Дебит пасивна сметка "Задължения към доставчици" с 5 000 лева

(закрива се част от задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика ГАМА ООД и по партидата на Фактура №200, в резултат на което остават още 5 000 лева задължение към доставчика ГАМА ООД и още по-конкретно по негова Фактура №200)

Кредит активна сметка "Пари на каса" с 5 000 лева

(сумата в касата намалява с 5 000 лева)

финансови отчети:

БАЛАНС			
Активи		Пасиви	
1. Пари на каса	23 000	1. Капитал	20 000
2. Машини	12 000	2. Банков заем	20 000
3. Стоки на склад (костюми)	10 000	3. Задължения към доставчици	5 000
общо	45 000	общо	45 000

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ			
Разходи		Приходи	
1. Разходи	0	1. Приходи	0
общо	0	общо	0

СТОПАНСКА ОПЕРАЦИЯ 5 (на 01 Декември)

АЛФА ЕООД купува от ДЕЛТА ООД плат, конци, копчета и други суровини, с които могат да се ушийт 100 броя костюми, общо за 10 000 лева, за които доставчика е издал Фактура №300, а управителя на АЛФА ЕООД плаща половината сума на доставчика веднага при получаването на костюмите в брой, а останалата половина се споразумява да заплати до 45 дни.

начин на осчетоводяване:

В резултат на тази операция, предприятието придобива суровини, с които могат да се ушийт 100 броя костюми (за търговската дейност на предприятието) на стойност 10 000 лева, за сметка на намаляване на касовата наличност с 5 000 лева и възникване на задължение към доставчик в размер на още 5 000 лева. Отново при осчетоводяването на тази операция се използва междинната счетоводна сметка "Задължения към доставчици". Съставят се две счетоводни статии. Първата показва заприходяването на суровините и възникването на задължението за плащане към доставчика ДЕЛТА ООД по Фактура №300, а втората показва закриването на част от задължението към доставчика по Фактура №300 за сметка на парите взети от касата на предприятието. Тук отново ще отбележим, че закупуването на суровини не е директен разход за предприятието, а съгласно принципа за съпоставимост на приходите и разходите, те ще бъдат признавани на разход, когато се получават приходите от тяхната продажба във вид на готова продукция. Разбира се преди това ще се премине през един междинен процес на трансформиране на суровините в готова продукция, който ще видим малко по-нататък.

счетоводна статия 1:

Дебит активна сметка "Суровини на склад" с 10 000 лева

(запасите от суровини в предприятието се увеличават с 10 000 лева)

Кредит пасивна сметка "Задължения към доставчици" с 10 000 лева

(възниква задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика ДЕЛТА ООД и по партидата на Фактура №300)

счетоводна статия 2:

Дебит пасивна сметка "Задължения към доставчици" с 5 000 лева

(закрива се част от задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика ДЕЛТА ООД и по партидата на Фактура №300, в резултат на което остават още 5 000 лева задължение към доставчика ДЕЛТА ООД и още по-конкретно по негова Фактура №300)

Кредит активна сметка "Пари на каса" с 5 000 лева

(сумата в касата намалява с 5 000 лева)

финансови отчети:

БАЛАНС			
Активи		Пасиви	
1. Пари на каса	18 000	1. Капитал	20 000
2. Машини	12 000	2. Банков заем	20 000
3. Стоки на склад (костюми)	10 000	3. Задължения към доставчици	10 000
4. Суровини на склад	10 000		
общо	50 000	общо	50 000

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ			
Разходи		Приходи	
1. Разходи	0	1. Приходи	0
общо	0	общо	0

СТОПАНСКА ОПЕРАЦИЯ 6 (на 01 Декември)

АЛФА ЕООД наема от ТИТА ООД щанд на коледния базар за месец декември за сумата от 1 000 лева, за които доставчикът е издал Фактура №400, а управителя на АЛФА ЕООД предплаща веднага в брой.

начин на осчетоводяване:

В резултат на тази операция, предприятието придобива правото да ползва щанд на коледния базар, от който ще продава своята стока и продукция, за сметка на намаляване на касовата наличност с 1 000 лева. Отново при осчетоводяването на тази операция се използва междинната счетоводна сметка "Задължения към доставчици". Съставят се три счетоводни статии. Първата показва разхода за наем и възникването на задължението за плащане към доставчика ТИТА ООД по Фактура №400, втората показва закриването на задължението към доставчика по Фактура №400 за сметка на парите взети от касата на предприятието, а трета показва закриването на сметка "Разходи за наеми" със сметката "Печалба (Загуба)".

счетоводна статия 1:

Дебит активна сметка "Разходи за наеми" с 1 000 лева
(отчита се разход за наем в размер на 1 000 лева)

Кредит пасивна сметка "Задължения към доставчици" с 1 000 лева
(възниква задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика ТИТА ООД и по партидата на Фактура №400)

счетоводна статия 2:

Дебит пасивна сметка "Задължения към доставчици" с 1 000 лева
(закрива се изцяло задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика ТИТА ООД и по партидата на Фактура №400)

Кредит активна сметка "Пари на каса" с 1 000 лева
(сумата в касата намалява с 1 000 лева)

счетоводна статия 3:

Дебит активно-пасивна сметка "Печалба (Загуба)" с 1 000 лева
(реализира се текуща загуба в размер на 1 000 лева, тъй като до момента не е натрупан нито един приход)

Кредит активна сметка "Разходи за наеми" с 1 000 лева
(закрива се (отнася се към загубата) натрупания разход за наем в размер на 1 000 лева и сметката остава без салдо)

финансови отчети:

БАЛАНС			
Активи		Пасиви	
1. Пари на каса	17 000	1. Капитал	20 000
2. Машини	12 000	2. Банков заем	20 000
3. Стоки на склад (костюми)	10 000	3. Задължения към доставчици	10 000
4. Суровини на склад	10 000	4. Загуба	- 1 000
общо	49 000	общо	49 000

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ			
Разходи		Приходи	
1. Разходи за наеми	1 000	1. Приходи	0
		2. Загуба	1 000
общо	1 000	общо	1 000

СТОПАНСКА ОПЕРАЦИЯ 7 (на 31 Декември)

АЛФА ЕООД е наел един шивач в началото на месеца, който да ушие от закупените суровини 100 броя костюми. До края на месеца шивачът е ушил 50 костюма, като суровините за останалите 50 броя са останали на склад. За тази работа на шивача са изплатени в брой 1 000 лева. Разходът за наем на ателието към КАПА ООД е в размер на 500 лева за месеца и е изплатен в брой по Фактура №500 на доставчика. Разходът за електроенергия на ателието към ЧЕЗ ООД е в размер на 500 лева за месеца и е изплатен в брой по Фактура №600 на доставчика. Както по-горе казахме, амортизацията на машините за кроене и шиене е в размер на 200 лева месечно. При тези разходи за производство на костюмите се получава следната себестойност за един костюм:

1. изразходвани суровини 5 000 лева (половината от закупените)
2. заплата за шивач 1 000 лева
3. наем за ателие 500 лева
4. електроенергия за ателие 500 лева
5. амортизация на машините 200 лева

Общо 7 200 лева, което означава, че себестойността на всеки от 50-те костюма е 144 лева.

начин на осчетоводяване:

В резултат на тази операция, предприятието извършва разходи за 7 200 лева, срещу които произвежда (придобива) 50 костюма, чиято себестойност е по 144 лева за един брой. От закупените суровини за производство на костюми са използвани половината (на стойност 5 000 лева), а останалите суровини са на склад. Тази операция ще бъде осчетово-

дена с множество счетоводни статии, с които, най-напред, различните видове разходите за произведените 50 броя костюми ще бъдат натрупани по различни разходни сметки, след което разходите по тези сметки ще бъдат отнесени (приключени) в специалната сметка "Разходи за производство", а най-накрая натрупаният разход по тази сметка ще бъде приключен в сметката "(готова) Продукция на склад". По принцип, когато се произвежда един продукт, направените директни разходи за неговото производство не са преки разходи на предприятието, с които може да се увеличи загубата, а са разходи, които влизат в себестойността на готовата продукция, затова тези сметки не се приключват в сметка "Печалба (Загуба)", а се приключват в сметка "Разходи за производство". Съвсем естествено и тази сметка не се приключва в сметка "Печалба (Загуба)", а се приключва в сметката "(готова) Продукция на склад". Тоест минаваме през един междинен разходен процес (на суровини), за да придобием готова продукция. Чак когато започне продажбата на готова продукция, чак тогава ще бъде изписвана на разход себестойността на всеки един продаден костюм, който вече разход ще бъде приключван в сметка "Печалба (Загуба)". Това ще се види след още една стопанска операция.

счетоводна статия 1:

Дебит активна сметка "Разходи за суровини" с 5 000 лева

(отчита се разход за суровини в размер на 5 000 лева)

Кредит активна сметка "Суровини" с 5 000 лева

(отчита се намаляване на запасите от суровини в размер на 5 000 лева)

счетоводна статия 2:

Дебит активна сметка "Разходи за заплати" с 1 000 лева

(отчита се разход за заплати в размер на 1 000 лева)

Кредит пасивна сметка "Задължения към персонала" с 1 000 лева

(възниква задължение към персонала в размер на 1 000 лева)

счетоводна статия 3:

Дебит пасивна сметка "Задължения към персонала" с 1 000 лева

(закрива се изцяло задължението към персонала)

Кредит активна сметка "Пари на каса" с 1 000 лева

(сумата в касата намалява с 1 000 лева)

счетоводна статия 4:

Дебит активна сметка "Разходи за наеми" с 500 лева

(отчита се разход за наем в размер на 500 лева)

Кредит пасивна сметка "Задължения към доставчици" с 500 лева

(възниква задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика КАПА ООД и по партидата на Фактура №500)

счетоводна статия 5:

Дебит пасивна сметка "Задължения към доставчици" с 500 лева

(закрива се изцяло задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика КАПА ООД и по партидата на Фактура №500)

Кредит активна сметка "Пари на каса" с 500 лева

(сумата в касата намалява с 500 лева)

счетоводна статия 6:

Дебит активна сметка "Разходи за електроенергия" с 500 лева

(отчита се разход за електроенергия в размер на 500 лева)

Кредит пасивна сметка "Задължения към доставчици" с 500 лева

(възниква задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика ЧЕЗ ООД и по партидата на Фактура №600)

счетоводна статия 7:

Дебит пасивна сметка "Задължения към доставчици" с 500 лева

(закрива се изцяло задължение към доставчици, отчетено по аналитичността на доставчика ЧЕЗ ООД и по партидата на Фактура №600)

Кредит активна сметка "Пари на каса" с 500 лева

(сумата в касата намалява с 500 лева)

счетоводна статия 8:

Дебит активна сметка "Разходи за амортизации" с 200 лева

(отчита се разход за амортизация в размер на 200 лева)

Кредит пасивна сметка "Натрупани амортизации" с 200 лева

(отчита се натрупване на амортизация в размер на 200 лева – тази сметка не се приключва и остава с кредитно салдо равно на натрупаната амортизация, която трябва да се извади от стойността на активите, преди да се впишат в баланса)

счетоводна статия 9:

Дебит активна сметка "Разходи за производство" със 7 200 лева

(отчита се разход за производство в размер на 7 200 лева)

Кредит активна сметка "Разходи за суровини" с 5 000 лева

(закрива се натрупаният разход за суровини в размер на 5 000 лева и сметката остава без салдо)

Кредит активна сметка "Разходи за заплати" с 1 000 лева

(закрива се натрупаният разход за заплати в размер на 1 000 лева и сметката остава без салдо)

Кредит активна сметка "Разходи за наеми" с 500 лева

(закрива се натрупаният разход за наем в размер на 500 лева и сметката остава без салдо)

Кредит активна сметка "Разходи за електроенергия" с 500 лева

(закрива се натрупаният разход за електроенергия в размер на 500 лева и сметката остава без салдо)

Кредит активна сметка "Разходи за амортизации" с 200 лева

(закрива се натрупаният разход за амортизации в размер на 200 лева и сметката остава без салдо)

счетоводна статия 10:

Дебит активна сметка "Продукция на склад" със 7 200 лева
(наличността на готова продукция в предприятието се увеличава със 7 200 лева)

Кредит активна сметка "Разходи за производство" със 7 200 лева
(закрива се натрупаният разход за производство в размер на 7 200 лева и сметката остава без салдо)

С тази 10-та счетоводна статия приключи процеса на трансформиране на суровините в готова продукция.

финансови отчети:

БАЛАНС			
Активи		Пасиви	
1. Пари на каса	15 000	1. Капитал	20 000
2. Машини	11 800	2. Банков заем	20 000
3. Стоки на склад (костюми)	10 000	3. Задължения към доставчици	10 000
4. Продукция на склад (костюми)	7 200	4. Загуба	- 1 000
5. Суровини на склад	5 000		
общо	49 000	общо	49 000

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ			
Разходи		Приходи	
1. Разходи за наеми	1 000	1. Приходи	0
		2. Загуба	1 000
общо	1 000	общо	1 000

СТОПАНСКА ОПЕРАЦИЯ 8 (на 31 Декември)

АЛФА ЕООД е наел в началото на месеца един продавач за щанда на коледния базар, който да продава закупените и ушитите костюми. За тази работа на продавачът са заплатени края на месеца 1 000 лева в брой от касата.

начин на осчетоводяване:

В резултат на тази операция, предприятието извършва пряк разход, който не е свързан с производството на готова продукция, затова той ще бъде приключен директно в сметка "Печалба (Загуба)", с което ще се увеличи натрупаната загуба. Тази операция ще бъде осчетоводена със следните, вече познати, счетоводни статии:

счетоводна статия 1:

Дебит активна сметка "Разходи за заплати" с 1 000 лева
(отчита се разход за заплати в размер на 1 000 лева)

Кредит пасивна сметка "Задължения към персонала" с 1 000 лева
(възниква задължение към персонала в размер на 1 000 лева)

счетоводна статия 2:

Дебит пасивна сметка "Задължения към персонала" с 1 000 лева
(закрива се изцяло задължението към персонала)

Кредит активна сметка "Пари на каса" с 1 000 лева
(сумата в касата намалява с 1 000 лева)

счетоводна статия 3:

Дебит активно-пасивна сметка "Печалба (Загуба)" с 1 000 лева
(текуща загуба се увеличава с още 1 000 лева, тъй като до момента не е натрупан нито един приход)

Кредит активна сметка "Разходи за заплати" с 1 000 лева
(закрива се (отнася се към загубата) натрупания разход за заплати в размер на 1 000 лева и сметката остава без салдо)

финансови отчети:

БАЛАНС			
Активи		Пасиви	
1. Пари на каса	14 000	1. Капитал	20 000
2. Машини	11 800	2. Банков заем	20 000
3. Стоки на склад (костюми)	10 000	3. Задължения към доставчици	10 000
4. Продукция на склад (костюми)	7 200	4. Загуба	- 2 000
5. Суровини на склад	5 000		
общо	48 000	общо	48 000

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ			
Разходи		Приходи	
1. Разходи за наеми	1 000	1. Приходи	0
2. Разходи за заплати	1 000	2. Загуба	2 000
общо	2 000	общо	2 000

СТОПАНСКА ОПЕРАЦИЯ 9 (на 31 Декември)

В края на декември продавачът на АЛФА ЕООД прави следния отчет за продажби на костюми.

На дребно са продадени:

- 20 броя костюми, от закупените като стока, на единична цена по 400 лева за костюм, които клиентите са си платили веднага в брой – или обща продажна цена 8 000 лева.

- 20 броя костюми, от произведените в ателието, на единична цена 400 лева за костюм, които клиентите са си платили веднага в брой – или обща продажна цена 8 000 лева.

На едро:

- на СИГМА ООД са продадени по 10 броя от закупените (като стока) и от произведените костюми, на единична цена по 300 лева за костюм – или обща продажна цена 6 000 лева, които купувачът е заплатил веднага в брой по Фактура №1, издадена от АЛФА ЕООД.

- на ОМЕГА ООД са продадени по 10 броя от закупените (като стока) и от произведените костюми, на единична цена по 300 лева за костюм – или обща продажна цена 6 000 лева, които купувачът ще заплати в срок до 45 дни по Фактура №2, издадена от АЛФА ЕООД.

начин на осчетоводяване:

В резултат на тази операция, предприятието реализира приходи от продажба на стоки и продукция в размер на 28 000 лева. Във връзка с тези продажби възниква и вземане от ОМЕГА ООД в размер на 6 000 лева. Съгласно счетоводния принцип за съпоставимост на приходите и разходите, с реализирането на продажбите на стоки и продукти се изписва и тяхната себестойност – това става чрез намаляване на приходите от продажби за сметка на стойността и себестойността на продадените стоки и продукти, за да се формира салдото (печалбата/загубата) от продажбата на стоки и продукция. Най-накрая, крайните салда на сметките за приходи от продажби на стоки и продукти се закриват в сметка "Печалба (Загуба)". Тази стопанска операция ще бъде осчетоводена със следните счетоводни статии:

счетоводна статия 1:

Дебит активна сметка "Вземания от клиенти" с 28 000 лева

(възниква вземане от клиенти в размер на 28 000 лева, което се формира от продажбите на дребно в размер на 16 000 лева, продажбите на едро на СИГМА ЕООД по Фактура №1 и на ОМЕГА ЕООД по Фактура №2 – общо в размер на 12 000 лева)

Кредит пасивна сметка "Приход от продажба на стоки" с 14 000 лева

(отчита се приход от продажба на стоки в размер на 14 000 лева)

Кредит пасивна сметка "Приход от продажба на продукция" с 14 000 лева

(отчита се приход от продажба на готова продукция в размер на 14 000 лева)

счетоводна статия 2:

Дебит активна сметка "Пари на каса" с 22 000 лева

(сумата в касата се увеличава с 22 000 лева)

Кредит активна сметка "Вземания от клиенти" с 22 000 лева

(закрива се вземане от клиенти в размер на 22 000 лева, което се формира от продажбите на дребно и в брой в размер на 16 000 лева, продажбите на едро на СИГМА ЕООД по Фактура №1, която е платена в брой и остава вземането от ОМЕГА ЕООД по Фактура №2, в размер на 6 000 лева)

счетоводна статия 3:

Дебит пасивна сметка "Приход от продажби на стоки" с 8 000 лева

(прихода от продажба на стоки се намалява за сметка на себестойността на продадените стоки и остава с кредитно салдо от 6 000 лева, което след това ще се закрие в сметка "Печалба (Загуба)")

Кредит активна сметка "Стоки на склад (костюми)" с 8 000 лева

(стоковата наличност в предприятието се намалява с 8 000 лева, което представлява стойността на 40-те броя продадени костюма, които са закупени по 200 лева за брой)

счетоводна статия 4:

Дебит пасивна сметка "Приход от продажби на продукция" с 5 760 лева

(прихода от продажба на продукция се намалява за сметка на себестойността на продадените продукти и остава с кредитно салдо от 8 240 лева, което след това ще се закрие в сметка "Печалба (Загуба)")

Кредит активна сметка "Продукция (костюми)" с 5 760 лева

(наличността на готова продукция в предприятието се намалява с 5 760 лева, което представлява стойността на 40-те броя продадени костюма, които са произведени по 144 лева за брой)

счетоводна статия 5:

Дебит пасивна сметка "Приход от продажби на стоки" с 6 000 лева

(останалото кредитно салдо от продажбата на стоки се закрива (приключва) в сметка "Печалба (Загуба)")

Дебит пасивна сметка "Приход от продажби на продукция" с 8 240 лева

(останалото кредитно салдо от продажбата на продукция се закрива (приключва) в сметка "Печалба (Загуба)")

Кредит активно-пасивна сметка "Печалба (Загуба)" с 14 240 лева

(възниква печалба в размер на 14 240 лева, но тъй като до момента има натрупана загуба в размер на 2 000 лева, окончателната печалба на предприятието ще бъде в размер на 12 240 лева)

финансови отчети:

БАЛАНС			
Активи		Пасиви	
1. Пари на каса	36 000	1. Капитал	20 000
2. Машини	11 800	2. Банков заем	20 000
3. Стоки на склад (костюми)	2 000	3. Задължения към доставчици	10 000
4. Продукция на склад (костюми)	1 440	4. Печалба	12 240
5. Суровини на склад	5 000		
6. Вземания от клиенти	6 000		
общо	62 240	общо	62 240

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ			
Разходи		Приходи	
1. Разходи за наеми	1 000	1. Приходи от продажби на стоки	14 000
2. Разходи за заплати	1 000	2. Приходи от продажби на продукция	14 000
3. Себестойност на стоки	8 000		
4. Себестойност на продукция	5 760		
5. Печалба	12 240	3. Загуба	0
общо	28 000	общо	28 000

СТОПАНСКА ОПЕРАЦИЯ 10 (на 31 Декември)

В резултат на операцията до тук, се формира печалба от дейността в размер на 12 240 лева, за които следва да се начисли 10% корпоративен данък (данък печалба), който трябва да бъде внесен в Националната Агенция по Приходите до 31 Март на следващата година. Начисленият данък е в размер на 1 224 лева, което означава, че чистата печалба на предприятието, след облагане с данъци, ще бъде в размер на 11 016 лева, която ще очаква своето разпределение – като възможностите са да бъде използвана за увеличаване на регистрирания капитал на предприятието, да бъде отнесена в неговите резерви, да бъде разпределена под формата на дивидент или да си остане неразпределена.

начин на осчетоводяване:

В резултат на тази операция, брутната печалба на предприятието в размер на 12 240 лева ще бъде намалена с дължимия корпоративен данък в размер 1 224 лева, в резултат, на което нетната печалба, след облагане с данъци, ще бъде в размер на 11 016 лева. Тъй като обичайния период за вземане на решение за разпределяне на нетната печалба е между месеците април и юни, нетната печалба ще остане неразпределена. Тази операция ще бъде осчетоводена с една счетоводна статия, в която брутната печалба ще бъде намалена със задължението за корпоративен данък към Националната Агенция по Приходите.

счетоводна статия:

Дебит активно-пасивна сметка "Печалба (Загуба)" с 1 224 лева

(текущата печалба се намалява с 1 224 лева)

Кредит активно-пасивна сметка "Задължения (Вземания) за данъци" с 1 224 лева

(възниква задължение за плащане на корпоративен данък в размер на 1 224 лева)

финансови отчети (крайни):

БАЛАНС (краен)			
Активи		Пасиви	
1. Пари на каса	36 000	1. Капитал	20 000
2. Машини	11 800	2. Банков заем	20 000
3. Стоки на склад (костюми)	2 000	3. Задължения към доставчици	10 000
4. Продукция на склад (костюми)	1 440	4. Задължения по данъци	1 224
5. Суровини на склад	5 000	5. Неразпределена Печалба	11 016
6. Вземания от клиенти	6 000		
общо	62 240	общо	62 240

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ (краен)			
Разходи		Приходи	
1. Разходи за наеми	1 000	1. Приходи от продажби на стоки	14 000
2. Разходи за заплати	1 000	2. Приходи от продажби на продукция	14 000
3. Себестойност на продадени стоки	8 000		
4. Себест. на продадена продукция	5 760		
5. Разходи за данъци	1 224		
6. Печалба	11 016	3. Загуба	0
общо	28 000	общо	28 000

Това вече са крайният Баланс и крайният Отчет за Приходите и Разходите. Обичайно те се съставят по Оборотна Ведомост в края на отчетен период, който зависи от политиката на съответното предприятие. Някои предприятия съставят отчети всеки месец, други на всяко тримесечие или шестмесечие, но всички съставят към края на финансовата (календарната) година. В нашият пример, представянето на измененията в Баланса и Отчета за Приходите и Разходите, след всяка стопанска операция беше за удобство, за да може в развитие да се проследи обогатяването на двата отчета с финансова информация и по-лесно да се разберат метода и целите на двустраничното счетоводство.

Оборотната Ведомост в Счетоводството, представя в табличен вид движенията по всички счетоводни сметки в счетоводството на предприятието. Показва техните начални (дебитни или кредитни) салда, (дебитни и кредитни) обороти и техните крайни (дебитни или кредитни) салда. Тя е изходния документ за съставяне на всички финансови отчети за периода и в края на периода, за който е направена.

За да се пресметнат оборотите и салдата на една сметка е необходимо да се разгледа хронологията на операциите, в които тази сметка е участвала, за да се изчислят нейните натрупани обороти и крайно салдо. Ще разгледаме елементарен пример с операциите, в които е участвала сметката "Пари на каса".

Хронология на операции със сметка "Пари на каса"						
(за периода от 01 Декември до 31 Декември)						
стопански операции	начално салдо		обороты		крайно салдо	
	дебит	кредит	дебит	кредит	дебит	кредит
получен банков заем			20 000			
плащане на закупени машини				12 000		
плащане на закупени стоки				5 000		
плащане на закупени суровини				5 000		
плащане на наем за щанд на базар				1 000		
плащане на наем за ателие				500		
плащане на електроенергия за ателие				500		
плащане на заплата за шивач				1 000		
плащане на заплата за продавач				1 000		
постъпления от продажба на стока			11 000			
постъпления от продажба на продукцията			11 000			
салда и натрупани обороти	20 000		42 000	26 000	36 000	

И така, в резултат на проследената хронология с операциите по сметка "Пари на каса" ние изчислихме че за периода от 01 декември до 31 декември са се натрупали 42 000 лева дебитни обороти (постъпления в касата) и 26 000 лева кредитни обороти (плащания от касата), в резултат на което началното салдо (налични пари на каса) от 20 000 лева се увеличило на 36 000 лева в края на периода (крайното салдо или налични пари на каса). Именно с тези цифри (на редът в жълто) сметка "Пари на каса" ще участва в сборната Оборотна Ведомост на всички сметки.

Ето как би изглеждала Оборотната Ведомост на АЛФА ЕООД за периода 01-31 Декември

Оборотна Ведомост на АЛФА ЕООД						
(за периода от 01 Декември до 31 Декември)						
счетоводни сметки	начално салдо		обороты		крайно салдо	
	дебит	кредит	дебит	кредит	дебит	кредит
Регистриран капитал	-	20 000	-	-	-	20 000
Банков кредит	-	-	-	20 000	-	20 000
Печалба (Загуба)	-	-	3 224	14 240	-	11 016
Машини	-	-	12 000	-	12 000	-
Натрупана амортизация	-	-	-	200	-	200
Суровини	-	-	10 000	5 000	5 000	-
Продукти (костюми)	-	-	7 200	5 760	1 440	-
Стоки (костюми)	-	-	10 000	8 000	2 000	-
Задължения към доставчици	-	-	24 000	34 000	-	10 000
Задължения към персонала	-	-	2 000	2 000	-	-
Вземания от клиенти	-	-	28 000	22 000	6 000	-
Задължения за данъци	-	-	-	1 224	-	1 224
Пари на каса	20 000	-	42 000	26 000	36 000	-
Разходи за заплати	-	-	2 000	2 000	-	-
Разходи за наеми	-	-	1 500	1 500	-	-
Разходи за амортизации	-	-	200	200	-	-
Разходи за суровини	-	-	5 000	5 000	-	-
Разходи за електроенергия	-	-	500	500	-	-
Разходи за производство	-	-	7 200	7 200	-	-

Приходи от продажби на стоки	-	-	14 000	14 000	-	-
Приходи от продажба на продукция	-	-	14 000	14 000	-	-
салда и натрупани обороти	20 000	20 000	182 824	182 824	62 440	62 440

От така съставената Оборотна Ведомост се вижда началното състояние, увеличението, намаленията и крайното състояние на отчитаните в предприятието обекти. Казано на счетоводен език, Оборотната Ведомост представя началните салда, оборотите и крайните на салда на всички използвани от предприятието счетоводни сметки. Именно защото използвахме междинна счетоводна сметка за отчитане на ”Задължения към доставчици” сега можем да видим какъв е бил нашият оборот с доставчици (кредитни обороти), колко от него сме погасили (дебитните обороти) и какви задължения ни остават към доставчиците (крайното кредитно салдо).

Ето как би изглеждал Отчета за Собствения Капитал на АЛФА ЕООД за периода 01-31 Декември

Отчет за Собствения Капитал на АЛФА ЕООД (за периода от 01 Декември до 31 Декември)						
показатели	записан капитал	резерви	фин. резултат от минали години		текуща печалба / загуба	общо собств. капитал
			неразпределена печалба	непокритата загуба		
Салдо в началото на отчетния период	20 000	-	-	-	-	20 000
Салдо в края на отчетния период	20 000	-	-	-	11 016	31 016
Собствен капитал към края на отчетния период						31 016

Собственият капитал, както го дефинирахме по-рано, включва внесения от акционерите капитал, натрупаните резерви, неразпределената печалба от минали години, непокритата загуба от минали години и текущата печалба или загуба. В нашия случай, понеже предприятието е новоучредено, собственият капитал се формира от вноските на съдружниците и текущата печалба. Както казахме по-рано, собственият капитал на едно предприятие може да бъде и отрицателна величина, ако непокритата загуба от минали години и/или текущата загуба са с по-голям сбор от сбора на вношения от акционерите капитал, резервите и неразпределената печалба от минали години.

Ето как би изглеждал Отчета за Паричните Потоци на АЛФА ЕООД за периода 01-31 Декември

Отчет за Паричните Потоци на АЛФА ЕООД (за периода от 01 Декември до 31 Декември)			
наименование на паричните потоци	постъпления	плащания	нетен поток
А. Парични потоци от основна дейност (всичко 1+2+3)	22 000	-14 000	8 000
1. Парични потоци, свързани с търговски контрагенти	22 000	-12 000	10 000
2. Парични потоци, свързани с трудови възнаграждения	0	- 2 000	-2 000
3. Платени и възстановени данъци свързани с печалбата	0	0	0
4. Плащания при разпределения на печалби	0	0	0
5. Други парични потоци от основна дейност	0	0	0
Б. Парични потоци от инвестиционна дейност	0	-12 000	-12 000
1. Парични потоци, свързани с дълготрайни активи	0	-12 000	-12 000
2. Други парични потоци от инвестиционна дейност	0	0	0
В. Парични потоци от финансова дейност	20 000	0	20 000
1. Парични потоци, свързани с получени или предоставени заеми	20 000	0	20 000
2. Други парични потоци от финансова дейност	0	0	0
Г. Изменение на паричните средства през периода (всичко А+Б+В)			16 000
Д. Парични средства в началото на периода			20 000
Е. Парични средства в края на периода (всичко Г+Д)			36 000

Отчетът за Паричните Потоци отчита само фактическото движение на парични средства и няма нищо общо с Отчета за Приходите и Разходите. Той отчита само движението на парите (постъпления и плащания) и по никакъв начин приходите и разходите. По аналогичен начин може да се каже, че Отчета за Приходите и Разходите отчита само приходите и разходите в едно предприятие и по никакъв начин не отчита движението на парите (постъпленията и плащанията). Именно по тази причина се съставят и двата отчета, защото не е рядкост едно много печелившо предприятие да няма и един лев, а едно силно губещо предприятие да има огромна парична наличност. Как е възможно това? Много просто. Ако имаме едно много печелившо предприятие, което е много точен плавец към своите доставчици, но неговите клиенти му плащат с огромно закъснение, в края на краищата, колкото и печелившо да е то, накрая ще започне да изпитва сериозен недостиг на пари. Аналогично, ако едно предприятие работи на сериозна загуба, но си събира редовно парите от своите клиенти (каквито са супермаркетите, например), но бави плащанията към своите доставчици е много възможно, въпреки загубите, да разполага с огромен ресурс от парични средства.

Забележка:

Примерът имаше за цел да направи въведение в счетоводството и не беше изчерпателен нито като стопански операции, нито като използвани счетоводни сметки, нито като метод на осчетоводяване. Например: (1) още при първата стопанска операция ”учредяване на АЛФА ЕООД и внасяне на капитала от г-н Иван Иванов” трябваше осчетоводяването да мине през междинна сметка ”Задължение по записани дялови вноски”, след което това задължение да бъде закрито с фактическото внасяне на парите в касата на предприятието; (2) салдата по приходните и разходните сметки не се приключват в сметка ”Печалба (Загуба)” след всяка стопанска операция, а се прави в края на отчетния период, след осчетоводяване на всички стопански операции; (3) покупките и продажбите не бяха разгледани в светлината на данъка върху добавената стойност, който в общия случай се начислява при всяка покупка и продажба; (4) при възнагражденията на шивача и продавача не бяха показани разходите за осигуровки и начисления данък общ доход върху възнагражденията.

Все пак този пример имаше за цел да направи едно по-опростено и разбираемо въведение в счетоводството, като много добра изходна база за разбиране на всичко останало, което трябва да се научи за счетоводството.